

Violeta TIPA

DIALOGUL ÎN ARTELE SPECTACOLULUI DINTRE TEATRELE DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA¹

CZU: 792.09(478:498)

<https://doi.org/10.52603/arta.2025.34-2.14>

Rezumat

Dialogul în artele spectacolului dintre teatrele din Republica Moldova și România

Articolul își propune să pună în valoare colaborarea dintre teatrele din Republica Moldova și cele din România, care a început în anii 90 ai secolului trecut. Pe parcursul a trei decenii și ceva dialogul cultural dintre aceste două țări a evaluat sub cele mai diverse aspecte: întâlniri de creație, turnee, participări la festivalurile internaționale de teatru, schimb de spectacole, proiecte comune etc., ce scot în evidență competitivitatea teatrelor noastre de a se ralia la comunitatea teatrală atât din spațiu românesc, cât și la cea europeană. O experiență aparte sunt proiectele comune, precum ar fi spectacolul *O sută minute de libertate*, montat de Teatrul „Satiricus” în comun cu Teatrul „Radu Stanca” din Sibiu, acesta fiind primul proiect sui-generis de colaborare teatrală între România și Republica Moldova; sau spectacolul „...Escu” – o coproducție dintre Teatrul „Stela Popescu” din București și „Satiricus I.L. Caragiale” din Chișinău, realizat sub genericul „Împreună prin teatru”. Dialogul în artele spectacolului s-a materializat printr-o serie de parteneriate și proiecte comune precum: *Unire prin cultură*, *Proiectul Chișinău-București: împreună prin teatru* și altele. Un eveniment încetățenit în peisajul teatral autohton este „Reuniunea teatrelor naționale românești”, organizat de Teatrul Național „Mihai Eminescu” și ajuns la ediția a X-a.

Cuvinte cheie: teatru, spectacol, proiecte comune, Reuniunea Teatrelor naționale românești, turneu, festival

Abstract

Dialogue in the performing arts between theaters from the Republic of Moldova and Romania

The article aims to highlight the collaboration between the theaters of the Republic of Moldova and Romania, which began in the 1990s. Over the course of three decades or so, the cultural dialogue between these two countries has been evaluated in the most diverse aspects: creative meetings, tours, participation in international theater festivals, exchange of performances, joint projects, etc., which highlight the competitiveness of our theaters to rally to the theatrical community both in the Romanian and European space. A special experience are the joint projects, such as the show *One Hundred Minutes of Freedom*, staged by the “Satiricus” Theater in conjunction with the “Radu Stanca” Theater in Sibiu, this being the first sui-generis project of theatrical collaboration between Romania and the Republic of Moldova; or the show “...Escu” – a coproduction between the “Stela Popescu” Theater in Bucharest and “Satiricus I. L. Caragiale” in Chisinau, produced under the title “Together through Theater”. The dialogue in the performing arts has materialized through a series of partnerships and joint projects such as: *Union through culture*, *Chisinau-Bucharest Project: together through theater* and others. An event that has become a permanent fixture in the local theatrical landscape is the “Reunion of Romanian National Theaters”, organized by the “Mihai Eminescu” National Theater and now in its 10th edition.

Keywords: theater, performance, joint projects, Reunion of Romanian National Theaters, tour, festival

Ultimul deceniu al secolului XX a produs modificări radicale nu doar în plan politic și economic, ci și în cel cultural. Independența republicii a deschis noi perspective în relațiile cu noi spații geografice. Căderea hotarului de pe Prut a

ridicat „poduri de flori”, care s-au soldat cu relații bilaterale în toate domeniile, inclusiv a celui artistic. În acest context ne propunem să analizăm relațiile bilaterale în domeniul artelor spectacolului ce s-au încetățenit între teatrele din Republica Moldova și cele din România.

Dialogul cultural, inițiat la începutul anilor '90, pe parcursul a trei decenii și ceva a evaluat sub cele mai diverse aspecte: Schimb de turnee; Participări la festivalurile internaționale de teatru;

1 Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului *Tendințe actuale în spectacologia din Republica Moldova* cu cifrul 25.80012.0807.58SE

Colaborarea regizorilor din România cu teatrele din Republica Moldova și invers; Parteneriate și proiecte comune în vederea creării spectacolelor și alte activități.

În primul rând, s-a deschis posibilitatea pentru artiștii moldoveni să se manifeste peste hotarele republicii la Festivalurile Internaționale de teatru, în turneele, ce devin tot mai așteptate de teatrofilii de pe ambele maluri ale Prutului. Teatrele de pe cele două maluri au putut să inițieze un dialog cultural prin schimbul de turnee ale teatrelor, participări în cadrul celor mai diverse activități care ne apropie spiritual, dar și ne oferă posibilitatea de a ne cunoaște creațiile (valorile) artistice.

Debutul colaborării dintre teatrele din Republica Moldova și România s-a înregistrat încă la sfârșitul anilor '89, când hotarele de pe Prut deveneau tot mai subțiri, deschizând calea spre universul cultural românesc. Primii care au simțit susținerea colegilor de breaslă din România au fost membrii tânărului teatru nou format „Eugene Ionesco” de către absolvenții școlii Superioare de Teatru „B. V. Șciukin” din Moscova, în frunte cu Petru Vutcărău. Negăsind un sediu la Chișinău pentru Teatru său, trupa în februarie 1991 părăsește capitala republicii și se instalează în Râmnicu Vâlcea. Aici, în acea perioadă, se făceau eforturi pentru înființarea unui teatru profesionist, care „(...) au început înainte de 1990, implicând personalități precum scriitorul Dinu Săraru, dramaturgul Tudor Popescu și regizorii Doina Migleci și Goange Marinescu. Un moment important s-a petrecut în primăvara lui 1990, când o echipă de tineri actori, absolvenți ai Școlii Superioare de Teatru „Boris Șciukin” din Moscova, condusă de actorul și regizorul Petru Vutcărău, a venit la Râmnicu Vâlcea pentru a pune bazele noii trupe. [...] Primul spectacol oficial al teatrului a fost *Așteptându-l pe Godot* de Samuel Beckett, în regia lui Petru Vutcărău, pus în scenă pe 16 martie 1991” – scria presa locală [8].

La perioada incipientă de activitate a Teatrului „Eugene Ionesco”, petrecută alături de colegii de la Teatrul „Anton Pann” din Vâlcea, se referă și regizorul Petru Vutcărău, menționând că: „În cinci luni de ședere la Vâlcea Teatrul „Eugene Ionesco” a scos trei premiere: *Hei, oameni buni!* de W. Saroyan, *Căldură mare* de I. L. Caragiale, *Cea mai puternică* de A. Strindberg, a restabilit *Așteptându-l pe Godot* de S. Beckett, a participat la două festivaluri (la Oradea și la Bacău), de pe urma că-

roră s-a ales cu trei premii, a înregistrat la TVR spectacolele: *Hei, oameni buni!* și *Așteptându-l pe Godot* și tot cu aceste spectacole a realizat primul său mare turneu prin cele mai importante orașe ale României: Cluj, Târgu Mureș, Oradea, Timișoara, București. Iar acesta era abia începutul...” [9]. Un început promițător, susținut spiritual și material de România.

Schimbul de turnee

Printre teatrele care au organizat primele turnee în localitățile din România au fost teatrele noi formate: Teatru „Eugene Ionesco”, „Satiricus”, Teatrul-studio „Guguță”, care și-au dorit să-și testeze creațiile în fața unui public diferit de cel autohton. Din an în an turneele deveneau tot mai dese, ajungând în toate județele țării. De posibilitatea de a juca în fața spectatorilor pe peste Prut s-au folosit aproape toate teatrele din Republica Moldova. În așa fel, artiștii basarabeni au devenit cunoscuți nu doar publicului larg, ci și colegilor de breaslă din teatrele județele. Apropierea între teatre se va consolida pe parcurs în relații mult mai profunde. Se vor iniția schimburi de turnee între teatrele din Republica Moldova cu cele din România.

În acest context, nu putem trece cu vederea apariția așa-numitului *Turneul Unirii* „Teatrul românesc București – Iași – Chișinău”, inițiat acum un deceniu și ajuns la ediția a X-a. Proiectul a fost propus de regizorul Petru Hadârcă, cu implicarea regretatului Ion Caramitru, care i-a dat și titlul.

La început a fost Proiectul Turneul „Teatru Românesc București și Chișinău”, inaugurat pe 11 septembrie 2014 la București, unde Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău a prezentat spectacolul *Amorul dănțuie și feste joacă* după William Shakespeare, în regia lui Alexandru Vasilache.

În această perioadă au avut loc schimburi culturale între Teatrele Naționale în cadrul mai multor turnee și proiecte interinstituționale. În ianuarie 2015 Teatrul Național „Mihai Eminescu” s-a aflat într-un turneu la Iași cu spectacolele *Hronicul găinarilor* de Aureliu Busuioac și *12 scaune* după Ilf și Petrov, ambele în regia lui Petru Hadârcă, iar în martie 2015 Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași a întreprins un turneu la Chișinău cu spectacolele *Iașii în Carnaval* de Vasile Alecsandri și *Acasă, în miezul verii* de Tracy Letts. Anume aceste turnee au stat la baza *Turneului Unirii*, eveniment ce se desfășoară anual, în ianuarie, cu prilejul Zilei Unirii Principatelor: Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău organi-

zează un turneu la București și Iași, iar în jurul datei de 27 martie, de Ziua Unirii Basarabiei cu România, cele două teatre naționale din București și Iași vin într-un turneu de răspuns la Chișinău.

În memoria publicului chișinăujan au rămas spectacolele Teatrului Evreiesc de Stat din București, care în perioada 25-30 aprilie 2017 a realizat primul său turneu în Republica Moldova. În baza acordului de reciprocitate dintre *Teatrul Evreiesc de Stat* din București și *Teatrul Național „Satiricus I. L. Caragiale”* din Chișinău cu susținerea Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” și a Primăriei municipiului Chișinău, pe scena Teatrului „Satiricus I. L. Caragiale” au fost prezentate șase spectacole ale *Teatrului Evreiesc de Stat* din București în frunte cu celebra actriță Maia Morgenstern.

Reprezentarea care a inaugurat acest eveniment cultural-artistic de excepție a fost spectacolul *Varșovia: ghid turistic* de Hillel Mittelpunkt, în regia lui Eugen Gyemant, fiind prefațat de discursurile de salut al președintelui UNITEM, Excelența Sa, domnul Ambasador al României în Republica Moldova, Daniel Ioniță, m. cor. Valeriu Matei, directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” și, bineînțeles, Maia Morgenstern, extraordinara actriță și, totodată, directorul *Teatrului Evreiesc de Stat* din București. Conform programului, *Teatrul Evreiesc de Stat* din București a prezentat spectacole: *Amantul, Mic și-al dracu* de Ion Pribeagu, regia Maia Morgenstern, *Miss Daisy și șoferul ei* de Alfred Fox Uhry, regia lui Claudiu Goga, *Băiatul din Brooklyn* de Donald Margulies, regia lui Cristi Juncu, *Mazl Tov... And Justice For All!* scenariu și regia Andrei Munteanu, spectacole care s-au jucat cu casa închisă.

La rândul său, *Teatrul „Satiricus”* a prezentat la București, în perioada 9-14 mai 2017, de asemenea, șase spectacole, mai vechi și mai noi, apreciate cu numeroase premii naționale și internaționale: *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov, *Angajare de clovn* de Matei Vișniec, *Nunta* de Anton P. Cehov, *Puștoaica de la etajul 13 sau Dragă societate...* de Mircea M. Ionescu, *Cerere în căsătorie* de Anton P. Cehov, *Migraaaaanși sau Prea suntem mulți pe nenorocita asta de barcă* de Matei Vișniec, spectacole ce au adus în scena bucureșteană aspecte ale globalizării, migrației, criticii sociale a societății contemporane.

Un alt proiect cultural-artistic cu genericul „Un pod de teatru peste Prut” este organizat cu sprijinul Institutului „Eudoxiu Hurmuzachi” pentru românii de pretutindeni. În perioada 6-18 mai

2018 s-a desfășurat cea de-a doua ediție a proiectului în cadrul căruia trupa chișinăujană a Teatrului „Satiricus” a realizat un turneu mai extins, prezentând șapte spectacole la București, două la Giurgiu și unul la Suceava. *Ciuleandra* de Liviu Rebreanu, *Nunta* de Anton P. Cehov, *Totul despre noi* de Constantin Cheianu, *Made in Moldova* de Constantin Cheianu, *Maestrul și Margarete* de Mihail Bulgakov, *Hamlet* de William Shakespeare și *Doctor de femei* de Georges Feydeau sunt piesele de teatru, care *Teatrul* le-a adus în fața spectatorilor din cele trei orașe. Încadrat în programul IEH „Spațiul cultural comun românesc – Centenar Marea Unire 1918-2018”, proiectul menționat a avut drept obiectiv valorificarea și promovarea artei teatrale din Republica Moldova în România. El a favorizat, de asemenea, intensificarea dialogului dintre oamenii de teatru de pe cele două maluri ale Prutului, a contribuit la conștientizarea importanței unui episod marcant din istoria națională [6].

Participări la festivalurile internaționale de teatru

Și dacă turneele prin localitățile României îi face cunoscuți pe actorii basarabeni și creația lor, atunci participările la Festivaluri scot în evidență competitivitatea teatrelor noastre de a se ralia la teatrele atât din spațiu românesc, cât și la cele europene. Anume Festivalurile Internaționale propun acel teren deschis pentru manifestarea întregului potențial de creație al colectivelor teatrale și, respectiv, aprecierea lor valorică. La fel, participarea la festivalurile de teatru presupun și o modalitate de promovare a artei teatrale autohtone. Anume în cadrul lor s-au constituit acele punți dure de legătură între artiștii de pe ambele maluri ale Prutului, care au îmbogățit repertoriul teatrelor noastre cu spectacole montate de către regizorii din România. Or, Festivalurile internaționale de teatru înglobează în programele sale cele mai valoroase spectacole din diverse spații geografice. Unul dintre cele mai semnificativ Festival este cel de la Sibiu, care se află la nivelul celui de la Avignon (Franța) și Edinburgh (Scoția). Doar invitația de a participa în concursul acestui Festival demonstrează competitivitatea teatrelor noastre. La Festivalul de la Sibiu au fost jucate o serie de spectacole create de *Teatrul „Satiricus”*: *Angajare de clovn* de Matei Vișniec, *Migraaaaanși sau prea suntem mulți pe nenorocita asta de barcă* de Matei Vișniec și *Puștoaica de la etajul 13 sau Dragă societate* de Mircea M. Ionescu (2017); spectacole

Maestrul și Margareta de M. Bulgakov și *Nunta* de Anton P. Cehov (în 2018); spectacolele *Hamlet. Cursa de șoareci* de William Shakespeare și *100 minute de libertate...* (în 2019); spectacolul *Casa* de Maxim Gorki în regia lui Dumitru Acriș în 2022 ș.a.

Tot la ediția XXIX-a a Festivalului de la Sibiu din 2022 a fost prezentată și cartea lui Petru Hadârcă despre Teatrul Național – *100 ani de Teatrului Național „Mihai Eminescu”*, precum și filmul documentar despre acest teatru – *100 de ani de Teatru Național la Chișinău*, realizat de OWH Studio*, care elucida istoria centenară a Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, de la fondarea sa în 1921 până în perioada contemporana, subliniind rolul cultural și identitar al acestei instituții.

Concomitent cu Festivalurile tradiționale din România la care participă trupele din Republica Moldova, au fost inițiate și Festivaluri ce adună teatrele de pe ambele maluri ale Prutului. În acest context, se înscrie și mini Festivalul *Unire prin cultură* (10 - 15 mai 2022), organizat de Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale” din Chișinău împreună cu Teatrul de Artă Deva, România. Despre semnificația căruia s-a pronunțat regizorul Mihai Panaitescu: „Animați de idealuri comune bazate pe comuniunea de limbă și de identitate, artiștii români și cei din Republica Moldova nu au avut niciodată un prilej mai bun ca acest an 2022 să-și manifeste prin acțiuni artistice comune proiecte de anvergură prin proiectul *Unire prin Cultură*, proiect materializat prin săptămâna teatrului hunedorean la Chișinău și Zilele Teatrului Moldovenesc la Deva sub forma unui minifestival...” [4].

Acest minifestival teatral a fost rezultatul unui acord de colaborare semnat de Consiliul Județean Hunedoara, în martie 2019, la început fiind un acord de colaborare și înfrățire cu raionul Strășeni din Republica Moldova. Iar în anul 2022 cu capitala Republicii Moldova, incluzând și cel dintre Teatrul de Artă Deva și Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale” din Chișinău, care au semnat un parteneriat cultural strategic ce se materializează prin proiecte comune, schimb de artiști, respectiv coproducții și chiar microstagii susținute în cele două orașe, respectiv Deva și Chișinău.

Parteneriate și proiecte comune:

Referindu-ne la proiecte comune dintre teatrele celor două țări vom menționa proiectul comun al teatrului Național „Satiricus I. L. Caragi-

ale” cu Teatrul Național „Radu Stancu” din Sibiu, care și-a propus crearea spectacolului *O sută de minute de libertate*, lansat în 2018 în direcția de scenă a regizorului român Bogdan Sărătean. Fiind primul proiect sui-generis de colaborare teatrală între România și Republica Moldova, s-a remarcat și prin faptul că scenariul a fost scris direct pe scena „Satiricus”-ului, cu contribuția nemijlocită a actorilor atât celor de la Sibiu, cât și a celor din Chișinău. Această lucrare scenică inedită a fost prezentată succesiv în Republica Moldova și în România, bucurându-se de înalte aprecieri.

Alte proiecte teatrale din ultimii ani: colaborarea artistică în vederea montării unui spectacol comun al teatrelor „Satiricus” din Chișinău și „Nottara” din București, precum și proiectul remarcabil de colaborare dintre actorii și regizorii de pe cele două maluri ale Prutului: Teatrul Național „Satiricus I. L. Caragiale” – Teatrul de Artă Deva. În cadrul acestui schimb cultural-artistic extrem de util, doi regizori români – Sandu Grecu și Mihai Panaitescu – au montat, respectiv, – *Maestrul și Margareta* după Mihail Bulgakov la Teatrul de Artă Deva și al doilea – spectacolul *Ce vrăji a mai făcut soția mea* după John Tobias la Chișinău.

La finalizarea spectacolului, regizorul român a menționat: „Teatrul de Artă Deva și Teatrul „Satiricus” au reușit să facă ceea ce politicul sau politicianii nu reușesc întotdeauna, adică nu un parteneriat, ci o mezialianță umană și culturală firească, din punctul meu de vedere. Eu cred cu tărie în acest tip de fuziune artistică ce poate deveni exemplu și vector în evoluția mentalităților și de o parte și de cealaltă a Prutului. Artiști de marcă din Chișinău lucrează la Deva și eu, în premieră pentru mine, montez o piesă americană aici. Stagiunea 2019-2020 va cuprinde o minitagiu a teatrului transilvan la Chișinău și Teatrul de Artă Deva va găzdui producțiile Teatrului „Satiricus” tot la nivel de minitagiu. Înfrățirea noastră merge și mai departe și planul nostru este să participăm împreună la marile festivaluri internaționale de teatru. Întâlnirea mea cu publicul din Chișinău mi-a provocat o emoție puternică și aș dori pe această cale să le transmit respectul și admirația mea. De asemenea, consider că piesa lui John Tobias, jucată cu mare succes pe Broadway, cât și în marile capitale ale lumii se mulează perfect pe așteptările unui public dornic de comedii boulevardiere. Vivat teatrul!” [3, p. 19].

De asemenea, regizorul român Mihai Panaitescu a montat spectacolul *Lysistrata, dragostea*

mea de Matei Vișniec la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Bălți. Acest spectacol este rezultatul parteneriatului cultural între Teatrul de Artă Deva și Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Bălți, Republica Moldova.

Alt Proiect inițiat de Teatrul Național „Satiricus I.L. Caragiale” este cel cu genericul „București și Chișinău, împreună prin teatru”, finanțat de Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova. #DRRMRomania.

Din acest amplu proiect „București și Chișinău, împreună prin Teatru”, în cadrul căruia două instituții culturale Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale” și Teatrul „Stela Popescu” au făcut schimb de spectacole și regizori. Concomitent a fost montat spectacolul „...ESCU” de Tudor Mușatescu, regizat de Alexandru Grecu și Cristian Șofron. Spectacolul „...Escu” are o distribuție mixtă, aducând pe scenă actori importanți din ambele teatre. În rolul principal evoluează Pavel Bartoș (România) și Arcadie Răcilă (Republica Moldova), actori apreciați pentru contribuțiile lor în teatru, televiziune și film, aduc la viață personajul lui Decebal, conferindu-i un specific autentic spațiului și timpului curent. Pentru actorul român Pavel Bartoș participarea în acest proiect a devenit o experiență aparte, despre care a mărturisit că: „Participarea la acest proiect extensiv este pentru mine o bucurie și o onoare. Colaborarea între Teatrul Național «Satiricus Ion Luca Caragiale» și Teatrul «Stela Popescu» deschide noi orizonturi pentru noi, actorii, și amplifică schimbul cultural între Chișinău și București. Este o provocare profesională care aduce oportunități de dezvoltare și înțelegere reciprocă. Sunt recunoscător pentru această șansă și sper ca publicul să se bucure de spectacol la fel de mult cât ne-am bucurat noi lucrând la el” [7].

Evident că Proiectul „București și Chișinău, împreună prin teatru”, fiind la început de cale nu mai puțin spectaculoasă. Semnificația și valoarea proiectului sus numit, este înalt apreciat și pe site-ul teatrului „Satiricus”: „Acest demers extraordinar va transforma cele două instituții într-un singur Teatru Românesc, aducând în prim-plan talentul și măiestria actorilor de pe ambele maluri ale Prutului. Teatrul devine astfel o conexiune culturală între cele două capitale, iar această colaborare excepțională este posibilă datorită susținerii oferite de Primăria Municipiului Chișinău și Primăria municipiului București. Mulțumim ambelor administrații locale pentru sprijinul

acordat acestui proiect unic, menit să consolideze legăturile culturale dintre Republica Moldova și România. Prin acest spectacol, dorim să celebrăm nu doar arta, ci și unitatea culturală și prietenia dintre cele două țări” [1].

Contract de colaborare Teatrul „Satiricus” o are și cu Teatrul „Alexandru Davila” din Pitești, în fruntea căruia a venit fostul actor și regizor de la Teatrul din București Dan Tudor, care propuse și un schimb de montări. La Teatrul din Pitești Sandu Grecu a montat spectacolul *Chirița* de Vasile Alecsandri, iar Dan Tudor a montat la Chișinău *Apostolii* după Liviu Rebreanu.

O altă colaborare a Teatrului Național „Satiricus Ion Luca Caragiale” cu Teatrul „Alexandru Davila” din Pitești este spectacolul *Frumoasă și cool* de Alexandra Areș despre care scrie Dinu Grigorescu, cunoscut critic teatral și dramaturg. „Cele două instituții au ales să monteze piesa *Frumoasă și cool*, revizuită de autoare în vara trecută, într-un spectacol ce a reunit forțe artistice din ambele teatre: patru actori din Pitești și trei actori basarabeni (...). Regia inspirată și energică a domnului Alexandru Grecu, alături de viziunea directorului teatrului piteștean, Dan Tudor, de a promova dramaturgia feminină în 2025 prin opt piese și spectacole inedite scrise de autoare, au făcut posibil acest proiect valoros” [5].

Colaborare fructuoasă cu teatrele din România are și Teatrul „Alexie Mateevici”. Așa, în cadrul proiectului cu Asociația Tangent, Teatrul Mic din București a creat spectacolul *Tristețe și bucurie în viața girafelor* în baza dramaturgiei lui Tiago Rodrigues. Echipă de creație din România, coordonată de tandemul Edda Coza și Dan Coza (coregrafie și mișcare scenică Mariana Gavriciuc, decor Andreea Tecla, costume Maria Ștefănescu, sound design și muzică Adrian Piciora, graphic design Karla Broșteanu, documentare Daria Ancuța) au montat paralel acest spectacol la Teatrul „Alexie Mateevici” și la Teatrul Mic din București.

Tot la acest compartiment, am putea include și un eveniment de anvergură încetățenit în peisajul teatral autohton, care este „Reuniunea teatrelor naționale românești”, organizat de Teatrul Național „Mihai Eminescu” și ajuns în toamna curentă (anul 2025) la ediția a X-a. Reuniunea găzduiește evenimente pe trei segmente: Spectacole naționale, Spectacole radiofonice și Evenimente conexe, precum prezentări de carte, expoziții, întâlniri etc., care transformă Reuniunea într-o sărbătoare complexă.

Colaborarea regizorilor din Republica Moldova cu teatrele din România

O apreciere înaltă a creativității regizorilor din Republica Moldova poate fi considerat și faptul că sunt invitați să monteze spectacole în teatrele din România.

Pe parcursul ultimelor decenii regizori din Republica Moldova și-au găsit împlinirea sau destinul în teatrele din România. Astfel, Ion Sapdaru, actor și regizor, s-a instalat la Teatrul „Mihail Eminescu” din Botoșani; Alexandru Vasilache, care a colaborat în calitate de regizor (2004-2021) cu Teatrul „M. Eminescu” din Botoșani, din 2021 devine manager general al acestuia. La Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași activează cu succes actorul și regizorul Radu Ghilaș, iar Vitalie Druceac la Teatrul „Jean Bart” din Tulcea. Actrița Silvia Luca s-a integrat în trupa Teatrului Național din Botoșani ș.a.

Creațiile a mai multor regizori din Republica Moldova se regăsesc în repertoriul teatrelor din România. În această ordine de idei colaborări fructuoase cu teatrele de peste Prut au regizorii: Dumitru Acriș, care a montat *Ciuleandra* după Liviu Rebreanu și *Martiri* de Marius von Mayenburg, ambele în dramatizarea Angelinei Roșca-Ichim la Teatrul dramatic „Ion D. Sîrbu” din Petroșani; spectacolul *Intrigă și iubire* după Friedrich Schiller, dramatizarea de Angelina Roșca, coregrafia Victoria Bucun la Teatru „Mihail Eminescu” din Botoșani.

Regizorul Alexandru Grecu a montat la Teatrul de Artă Deva spectacolele: *Duelul pianistilor* de Mirel Talos, *O scrisoare pierdută* de Ion Luca Caragiale și *Îmblânzirea scorpiei* de W. Shakespeare. Alexandru Grecu semnează atât regia, cât și scenografia la comedia *Toți bărbații sunt la fel ?!* după un text de Jean Poiret la Teatrul Național „Aureliu Manea”, Turda etc.

Veaceslav Sambriș montează *Livada* (2023) lui Anton Cehov la Teatrul Municipal „Matei Vișniec” din Suceava ș.a.

Nu doar regizorii noștri au fericita ocazie să se afirme pe scenele teatrelor din România, ci și actorii se produc în diverse spectacole și evenimente artistice de peste Prut.

Colaborarea regizorilor din România cu teatrele din Republica Moldova

Colaborarea regizorilor din România cu teatrele din Republica Moldova a început în mod special cu spectacolele pentru copii.

La începutul anilor 90, repertoriul Teatrului

Republican de Păpuși „Licurici” se completează cu o serie de spectacole, montate de regizori din România, care vin cu noi formule scenice, artistice și stilistice, estetice, dar cu valori naționale, precum: Natalia Dănăilă (Iași) – *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* (1990) de Petre Ispirescu; Vasile Hariton (Constanța) – *Capra cu trei iezi* (1993) adaptare după povestea lui Ion Creangă; Maria Mierluț (Târgu-Mureș) – *Sânziana și Pepelea* (1995) de Vasile Alecsandri; Valentin Dobrescu (Arad-Craiova) – *Sarea în bucate* (2012) de Petre Ispirescu; Toma Hogeia (Iași) – *Flautul fermecat* (2009) de Mozart, învrednicit cu Premiul UNITEM ș.a.

În noul secol XXI montarea spectacolelor de către regizori din România și nu numai a devenit nu doar o tradiție, ci și o necesitate în vederea înprospătării viziunilor artistice. Evident că cele mai semnificative lucrări vor fi cele create în baza dramaturgiei clasice naționale, precum *Apostolii* (premiera 2023) după piesa marelui scriitor Liviu Rebreanu (întemeietorul romanului românesc modern, cunoscut mai puțin ca dramaturg), montat de Dan Tudor; *Titanic Vals* de Tudor Mușatescu și *Ultima oră* de Mihail Sebastian (premiera 21 iunie 2025) ambele în regia lui Cristian Șofron. La Teatrul „Alexie Mateevici” regizorul Florin Liță montează *Scaunele* lui Eugen Ionesco etc.

Aceste exemple de colaborare a regizorilor români care au montat pe scenele teatrelor din Republica Moldova pot fi continuate, căci pe parcursul a trei decenii și ceva au fost cu mult mai multe spectacole, prin care creatorii români au adus un suflu nou în forma și stilistica spectacolelor noastre.

Concluzii

Toate aceste proiecte teatrale realizate de instituțiile respective din România și Republica Moldova, au contribuit și vor contribui la îmbogățirea spirituală și artistică reciprocă, la o mai bună cunoaștere și înțelegere nu doar a lumii teatrale de pe cele două maluri ale Prutului care ne mai desparte încă, ci și o apropiere spirituală... Am adus în discuție doar câteva momente / evenimente care s-au produs pe parcursul celor trei decenii de independență a țării noastre. Evident, că au avut loc mai multe turnee, participări la Festivaluri teatrale, schimburi de turnee, montări de spectacole în comun, inclusiv montarea dramaturgilor contemporani etc., evenimente care s-au înscris în istoria artelor teatrale naționale.

Note:

- * Filmul documentar – *100 de ani de Teatru Național la Chișinău* – scenariul și regia semnată de Pentru Hadârcă, co-scenarist Mariana Onceanu, imagine Oleg Popescu, editare video și grafica Radu Zaporozjan, compozitor Valeriu Cașcaval, producător Virgiliu Mărgineanu.

Referințe bibliografice:

1. ...ESCU proiect cultural între Teatrul Național Satiricus Ion Luca Caragiale din Chișinău și Teatrul Stela Popescu din București. Disponibil: <https://satiricus.md/articles/213> (vizitat 05.09.2025).
2. Conțiu M. „...Escu”, de Tudor Mușatescu, sau ”București și Chișinău, împreună prin Teatru”. Disponibil: https://moldova-suverana.md/article/fenomenul-teatral-satiricus-al-lui-alexandru-grecu_52745 (vizitat 12.09.2025).
3. Diviza I. Un proiect cultural-artistic finalizat de actori și regizori din cele două state românești. În: *Satiricus un teatru de rezistență: 1990-2020*. Chișinău: S. n., 2020, pp. 19-20.
4. Festivalul *Unire prin cultură* (10-15 mai 2022) Teatrul Național Satiricus I.L. Caragiale la Deva, România. Disponibil: <https://satiricus.md/articles/173> (vizitat 12.09.2025).
5. Grigorescu D. „Frumoasă și cool”, un spectacol efervescent pe un text excelent. Disponibil: <https://revistarinocerul.ro/frumoasa-si-cool-un-spectacol-efervescent-pe-un-text-excelent> (vizitat 10.09.2025).
6. POD de teatru peste Prut: zece spectacole ale actorilor de la Chișinău, jucate în România. Disponibil: <https://www.ziarulnational.md/pod-de-teatru-pest-prut-zece-spectacole-ale-actorilor-de-la-chisinau-jucate-in-romania> (vizitat 05.09.2025).
7. Premiera spectacolului „...Escu” a marcat continuarea colaborării teatrale între București și Chișinău. Disponibil: <https://agora.md/2024/12/18/premiera-spectacolului-escu-a-marcata-continuarea-colaborarii-teatrale-intre-bucuresti-si-chisinau> (vizitat 03.09.2025).
8. Teatrul „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea a împlinit 35 de ani de la înființare. Disponibil: <https://valceainfo.ro/2025/05/01/teatrul-anton-pann-din-ramnicu-valcea-a-implinit-35-de-ani-de-la-infiintare> (vizitat 10.09.2025).
9. Vutcărau P. Cine are interes ca această confuzie să dăinuiască? În: *Teatractia*. Teatrul „Eugene Ionesco”. Ediție specială, 2006, p. 4.

Violeta Tîpa

ORCID: 0000-0001-9930-8520